

ТАҚРИЗ

ба автореферати кори диссертациони Садирова Сумайро Саидахмадовна дар мавзӯи «Таъсири гардолудкунандаҳо ба пайдошавии унсурҳои ҳосил дар дурагаҳои гетерозисии пахта дар шароити водии Ваҳши Ҷумҳурии Тоҷикистон» барои дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои кишоварзӣ аз рӯйи ихтисоси 06.01.05 - селекция ва тухмипарварии растаниҳои кишоварзӣ

Афзун гардонидани истеҳсоли умумии пахта ва баланд бардоштани ҳосилнокии он бо истифодаи навъҳои нав ва дурагаҳои гетерозисӣ талаботи истеҳсолоти кишоварзӣ ва саноати насочӣ мебошад. Ба даст овардани тухмии дурагаҳои гетерозисии дохилинамудӣ ва байнинамудии пахта тавассути гардолудкунӣ бо истифода аз оилаҳои занбӯрӣ асал аҳамияти илмию амалӣ дошта, масалаи мубрами рӯз мебошад.

С.С. Садирова бори аввал дар шароити Ҷумҳурии Тоҷикистон бо истифода аз усулҳои мухталиф занбӯри асалро дар гардолудкунии дохилинамудӣ ва байнинамудии навъҳои пахта барои ба даст овардани тухмии дурагаҳои гетерозисӣ истифода намуда, самаранокии иқтисодии занбӯргардолудкуниро дар истеҳсоли тухмиҳои гетерозисӣ муайян ва баҳогузорӣ намуда, самаранокии истифодаи оилаҳои занбӯри асал барои гардолудкунии дохилинамудӣ ва байнинамудии навъҳои пахтаи миёнаҳа ва маҳиннаҳа ҷиҳати рӯёндани тухмии дурагаҳои гетерозисӣ муайян кардааст.

Объекти омӯзиш муаллиф оилаҳои занбӯри асал, навъҳои пахтаи намуди *G. hirsutum* L. - «Суғдиён-2», «Сорбон», «Зироаткор-64» ва аз намуди *G. barbadense* L. - «9326-В», «750-В» буд. Байни вариантҳои дастӣ ва занбӯргардолудкунӣ вазни кӯрак дар дурагакунии дохилинамудӣ «Сорбон» х «Суғдиён-2» 5,6-5,8г ва гардолудкунии дастӣ бо гардаки сард 5,2-5,3г, ки нисбатан 0,4-0,5г варианти занбӯргардолудкунӣ зиёд шудааст. Гардолудкунии дастии гулҳо бо истифодаи гардакҳои сардкардашуда барои гирифтани тухмиҳои дурагавии пахта ҳосилнокиро дар F₁ ба 39,4-40,8с/га таъмин намуда, дар ифодаи қиёсӣ аз навъи падарӣ 19,2-26,3% ва навъи модарӣ 21,4-22,9% ва мутаносибан навъҳои «Сорбон» х «9326-В» 39,0с/га, навъи падари 32,2% ва модарӣ 23,8%-ро таъмин намудааст. Ҳамзамон дурагакунонии дохилинамудӣ навъҳои «Суғдиён-2» х «Сорбон» ва «Сорбон» х «Суғдиён-2» бо варианти занбӯргардолудкунӣ мутаносибан ҳосилнокии пахта 39,0-37,6с/га ва дурагакунонии байни намудӣ навъҳои «Сорбон» х «9326-В» варианти занбӯргардолудкунӣ ба 37,7с/га натиҷа ба даст овардааст.

Муаллиф бо таҷрибаҳои худ маълум намудааст, ки дурагаҳои дохилинамудӣ 30,6с/га ва дар байнинамудӣ 39,0с/га-ро ташкил медиҳад, ки дар муқоиса ба волидайн серҳосил буда, аз ҳосили миёнаи ду волиди шакли

волидаїни аз 3,1 то 9,8с/га зиёдтар мебошад, ки барои парвариши гетерозиси F₁ асос шуда метавонад. Ҳамзамон самаранокии иқтисодии истифодаи гетерозиси ба таври гардолудшавии дастӣ 2371,0 сомонӣ зарар оварда, хангоми бо оилаи занбӯрагдолудкунӣ бошад, даромади соф ба 7025 сомонию 78 дирам дар 1 га гирифтааст.

Аз рӯйи натиҷаи кори диссертатсионӣ Сумайро Саидахмадовна 15 мақолаи илмӣ, ки аз он 4 мақола дар маҷалаҳои тақризшавандаи ҚОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 4 мақола дар конференсияҳои байналмилалӣ дар хориҷи кишвар ба нашр расидааст.

Унвонҷӯ Садирова Сумайро Саидахмадовна вобаста ба автореферати кори диссертатсионӣ, ки он ҳамчун кори илмӣ – таҳассусӣ ба ҳисоб рафта, дар он ҳалли масъалаи муҳими гетерозисӣ пахта он бартарият дорад ба талаботи ҚОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон банди 7 «тартиб додани дараҷаҳои илмӣ» ҷавобгӯ буда, муаллифи он арзандаи дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои кишоварзӣ аз рӯйи ихтисоси 06.01.05 - селекция ва тухмипарварию растаниҳои кишоварзӣ мебошад.

Доктори илмҳои кишоварзӣ, дотсент,
мудири кафедраи агротехнология ва экологияи саноат,
Донишкадаи политехникии Донишгоҳи
техникии Тоҷикистон ба номи ак. М.С.Осимӣ
дар ш. Хучанд

Суроға: 735700, Ҷумҳурии Тоҷикистон,

ш. Хучанд, хиёбони И.Сомонӣ 226

Тел. моб.: +992 92 720 5057

Почтаи элек.: naimrashidov-tj@mail.ru

Рашидов Н.Ч.

Имзои Н.Ч. Рашидовро тасдиқ менамоем;
Мудири ШК

Ёкубова М.А.

«18» марти 2023с.